

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

Gratianus cap. 51
Romanorum. D.
111.

enim illi Decretales epistolas priscorum Pontificum ideo non admittendas, quod in codicem canonum non essent relatae. Reponebat Nicolaus, ex hoc sequi nec ipsas Scripturas sacras Veteris & Novi Testamenti suscipiendas, quia codici ecclesiasticorum canonum non sunt insertae. Si autem Galli respondeant, Innocentij decreto, quod in codicem canonum relatum est, statui ut Testamentum Vetus & Novum recipiatur, eadem ratione dici posse Decretales illas epistolas esse recipiendas, quia Decreto Leonis Papae caveretur omnia Decretalia constituta decessorum suorum custodienda esse. Itaque nihil interesse utrum sint omnia decretalia sedis apostolica constituta inter canones Conciliorum immixta, cum omnia in uno corpore compaginari non possint. Quod Nicolaus confirmat Gelasij Papae definitione, cujus haec sunt verba: *Decretales epistolas quas beatissimi Papae diversis temporibus de urbe Roma pro diversorum patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas decernimus. Hic Gelasij locus à Nicolao & Hincmaro trahitur in partes. Sanè si commentitia non essent epistolae veterum Pontificum, Gelasius Nicolai causam juvaret potius quam Hincmari. Sed aliud Hincmari argumentum invictum remanet, nempe canonibus posterioribus derogatum fuisse priscis illis Decretalibus, etsi verae forent, quarum ratio habenda non sit in iis capitibus quae Codici Canonum adversantur. In ceteris enim articulis, Galliae Episcopi testimoniis harum epistolarum utebantur, ut antè dixi. Quod illis Nicolaus objiciebat: Cum ipsi, inquit, sua intentioni haec suffragari conspiciunt, illis indifferenter utuntur.*

CAPVTVI.

Synopsis.

I. *Quaritur causa contentions inter Nicolaum & Episcopos Gallicanos ob antiquas Decretales. Scilicet ut nova regula illis epistolis asserta constitueretur in synodis & iudiciis Episcoporum, qua inconsulto Romano Pontifice peragi prohiberentur, etiamsi appellatum non fuerit.*

II. *Tandem epistola illa recepta sunt initio tertiae Regum dynastiae, ut patet à Concilio Remensi. Collectio Burchardi his epistolis aucta. Ivoonis quoque, qui primus in Occidente ius civile cum canonico in unum corpus compegit. Ecclesia Gallicana usa olim codicis Theodosii libro xvi. Gratiani collectio, ejusque auctoritas.*

III. *De collectionibus decretalium breviter.*

IV. *De novi juris incremento, unde processerit. Iuris constituendi auctoritas revocata ferè ad summum Pontificem; & novae negotiorum species corpus juris*

auxerunt. Novus ordo iudiciorum ecclesiasticorum, Beneficiorum institutio. Matrimoniorum impedimenta, & iudicia. Novae constitutiones de excommunicationibus, de religiosis, de privilegiis, & exemptionibus. Is est rerum status, ut antiquum ius sufficere non possit ad dirimendas controversias.

V. *Ex superioribus confutatur Leschasserij sententia, qui veram Libertatem Ecclesiae Gallicanae constituit in iure antiquo. Ea sita est in recto antiqui & novi juris usu. Haec est sententia B. Ludovici, Caroli VI. & Ecclesiae Gallicanae.*

VI. *Decretales Episcoporum administrationem temperarunt, non abstulerunt. Cui locus esset iuxta juris antiqui regulas, cogente necessitate.*

I. **C**VM tantopere Nicolaus exegerit à Gallis ut his epistolis in canonum censum admittendis faciles se praeberent, ipsique tam constanter sententiam suam retinuerint, non alienum erit in causam hujus contentions inquirere. Eam mihi collegisse videor ex Hincmaro: qui pro lato in Concilio Attiniacensi decem provinciarum anno DCCCXX. quinquaginta quinque capitulorum opusculo adversus Hincmari Laudunensis Episcopi collectionem edito, ejus consilium in illa collectione adornanda his verbis aperit: *Querens adinventiones ut te metropolitana subjectione posses exuere, libellum de patrum antiquorum scriptis ante sacros Nicenae Synodi & aliorum sanctorum canones editis collegisti: in quibus sententias inter se dissensas, & contra evangelicam, & apostolicam, atque canonicam, & apostolica sedis auctoritatem, immiscuisti. Haec una ratio Nicolao I. persuasit ut se acerrimum vindicem earum epistolarum praestaret, quò facilius Episcopos Romanae sedis sine medio subiceret. Ex iis enim novam illam regulam veteribus canonibus incognitam constituit, scilicet Episcopum, etiamsi non appellaverit Romanam sedem, à synodo provinciae inconsulto Romano Pontifice deponi non posse. Nicolai verba haec sunt in epistola ad Episcopos Galliae, de Rothadi Episcopi Suesfionensis causa loquentis: *Etsi sedem apostolicam nullatenus appellasset, contra tot tamen & tanta vos decretalia efferre statuta, & Episcopum inconsultis nobis deponere, nullomodo debuistis. In eandem sententiam in Concilio Romano peroraverat, cum Rothadam restitueret: *Quantum etsi nunquam provocasset, nunquam omnino preter scientiam nostram deponi debuerit: quia sacra statuta & veneranda decreta, Episcoporum causas, utpote majora negotia, nostrae definiendas censura mandarunt. Statuta illa decretalia, quorum meminit Nicolaus, referri debent ad epistolas Victoris, Sixti, Marcelli, Zephyrini, Iulij, & aliorum Pontificum. Iis duo praecipue caventur. Primum,***

Florentinus l.
Hilior. Res. cap.
11. & 11.

Vide lib. 7. c. 11.
& 14.

Nicolaus 111. c. 11.

Nic. in Concilio
Romano anno 1100.

num, ut nulla synodus provincialis Episcoporum criminales causas definiat, inconsulta Romana sede. Secundum, ut nulla synodus præter sedis illius auctoritatem cogatur. His duobus capitibus præcipuum discrimen Iuris antiqui & novi continetur. Unde effectum est ut Metropolitanorum dignitas, & synodorum provincialium auctoritas, quæ in canonibus decernendis aut iudiciis reddendis vigeat, maximè debilitata sit, atque adeo novæ quæ in dies emergere solent negotiorum species, non amplius in Conciliis Gallicanis, ut fieri solebat juxta mores antiquos, sed in Conciliis Romanis primùm, deinde à solis Pontificibus discussæ & decisæ fuerint; licet synodorum provincialium congregationi & canonum condendorum potestati in universum Episcopi Gallicani renuntiare noluerint. Quæ de re uberius tractavi in Dissertatione de Conciliis Dicecesion. Quare mirandum non est si Ecclesia Gallicana adeo rigidè Collectionem Isidori, quod ad illos articulos attinet, exploserit, & antiquos canones adversus novas Decretalium regulas constantissimè asseruerit, cum de iudiciis Episcoporum, & de synodorum provincialium potestate, post Nicolai obitum cum Hadriano II. & Ioanne VIII. disceptaret; ut docui in Exercitatione de Iudiciis Canonicis Episcoporum. [Vide librum septimum.]

II. Tandem verò eò devenit ut tantis nominibus veterum Pontificum cesserint, unâ cum reliquis Episcopis, etiam Gallicanæ Ecclesiæ rectores: qui in Concilio Remensi ab Hugone & Roberto Regibus Francorum coactò anno nongentesimo nonagesimo secundo, Anaclæti, Iulij, Damasi, & aliorum Pontificum epistolas expenderunt, in causa Arnulphi, ac si in canonum censum receptæ essent. Quare Burchardus Wormatiensis Episcopus, cum novam collectionem canonum institueret circa annum millesimum vigesimum, eam, ex seculi sui sensu, primorum Pontificum epistolis auxit: quibus & selectos ex Augustino, Hieronymo, Gregorio, & Isidoro locos adjunxit. Eandem rationem securus est Ivo Carnotensis in ea Collectione Canonum quam ad Ecclesiæ Gallicanæ usum circa annum millesimum & centesimum publicavit. Sed Burchardo in eo superior fuit, quòd ante Iuris civilis promulgationem (quæ post obitum Lotharii II. studio Mathildis Comitissæ procurata est) quamplurima ex Digestis, Codice, & Novellis transcripta in collectionem suam retulerit; ita ut exemplo Ioannis Scholastici & Photij

Patriarcharum Constantinopolitanorum, Ius Civile cum Canonico conjunxerit. Vtebatur quidem olim Ecclesia imperatoris legibus ad iudicia ordinanda; & Galliarum Episcopi Codicem Theodosianum sequebantur, ut docuit Hincmarus. Sed in Occidente prima utriusque Iuris collectio debetur Ivoni Carnotensi; qui etiam canones in synodis provincialibus editos non omisit. Successit Gratianus; qui Decretorum corpus nova quidem methodo adornavit; sed collectionem tam Dionysij Exigui, quam Isidori, & Ivonis, in partes dissectam, in unum corpus industria sua temperatum compegit; & aliquot legibus, constitutionibus novis Pontificum & Conciliorum, & patrum locis amplificavit, circa annum millesimum centesimum quinquagesimum. In scholis publicè recitatur & quotidie prælegitur Gratiani Decretum. Sed, ut rectè monuit vir eruditissimus Antonius Augustinus, cum Gratiani Collectio privato studio instituta sit, quæ refert auctorum testimonia non majori pollent auctoritate quàm antea obtinebant. Quare canonum & pontificiarum Constitutionum excerpta, suprema auctoritate apud omnes excellunt. Quæ verò è provincialibus Conciliis aut Patrum libris accepta sunt, non omnes tenere possunt.

III. Gratiani Decretum subsequuntur tres Decretalium epistolarum Alexandri III. Innocentij III. & Honorij III. Collectiones: quas excepit ultima Gregorij IX. de qua loquitur Matthæus Paris: *His quoque temporibus Gregorius IX. videns tadiosam Decretalium prolixitatem, sub quodam compendio eas eleganter abbreviavit & collectas solenniter & authenticè per totius mundi latitudinem legi præcepit & publicari.* Gregorium secuti Bonifacius VIII. Sextum Librum Decretalium, Clemens Clementinas Constitutiones, Ioannes Extravagantes suas, & alius quidam Extravagantes communes ediderunt: quæ ideo Extravagantes dicuntur, quia extra Gratiani Decretum vagantur. His voluminibus comprehenduntur capita Conciliorum Lateranensium, Lugdunensis, & Viennensis, quæ per varios titulos secundum subjectam materiam sparsa sunt.

IV. Quæri solet, qua ratione effectum sit ut Ius Canonicum, quod per octingentos annos unico codice, eoque non valde amplo, continebatur, in tantam molem creverit, ut lacertorum perinde ac ingenij viribus opus sit ad volumina illa terenda, & an jus novum à veteri magnopere deflexerit. Ardua quidem est quæstio proposita, cui secundum dignitatem discutienda

T

Hincmarus ep. 4. c. 6. edition. Mog. Sextus dicitur Liber legum, quibus una cum sacra canonibus sancta muneratur Ecclesia. I. est Liber 16. Codicis Theodosiani.

Matthæus Paris in Henrico III.

Vide eruditissimam Dissertationem Fr. Florentis Antecessoris meritisissimi de Origine Iuris Canonici, parte secunda.

Vide librum septimum.

Forsteri L. 1. c. 11.

lib. 7. c. 11.

laureti.

In Concilio anno 1199.

multis verbis opus esset. Sed paucis, quod attinet ad præsens institutum, sententiam meam promam. Summum caput in quo jus novum ab antiquo differt, in eo jam constitui, quod suprema potestas, quam in plerisque causis judicandis synodi provinciales obtinebant, penitus extincta sit, & ad solum Summum Pontificem revocata, & ea quæ in canonibus condendis versatur, sit adeo imminuta, ut Pontifici soli constitutionum condendarum onus incubuerit, quibus earum rerum formam præscribebat de quibus apud illum erat disceptandum. Hinc secutus est novus judiciorum ecclesiasticorum ordo ad cognitiones per rescripta Pontificum instituendas in provinciis. Vnde tot constitutiones emanarunt de rescriptis, de iudiciis delegatis, de officio iudicis ordinarij, de dilationibus, exceptionibus, sententiis, & appellationibus, & de toto, ut generaliter loquar, judiciorum ordine. Hæc omnia olim non adeo exactè & solenniter exercebantur, ut novis constitutionibus est decretum, quæ magna ex parte in formulis actionum, & in tritura fori, anxie & scrupulosè versantur. Ex alio deinde capite nova ecclesiastica politia facies oborta est, scilicet ex beneficiorum ab ordinationibus discretione. Antiquo jure, quod canone Concilij Chalcedonensis probatum erat, nullus ad clerum adscisceretur, quin ad certam Ecclesiam sub Episcopi, Presbyteri, Diaconi, & ceterorum ordinum gradu adscriberetur, adeo ut manus impositionem sequeretur adscriptio in canonem seu laterculum & matriculam Ecclesiæ. Hoc obtinet adhuc in Episcopis, sed in ceteris gradibus ordinationes *Σπουδαίως* & absolutè fiunt, & absque titulo Ecclesiæ, contra præscriptum Concilij Chalcedonensis. Constitutum quidem fuit in Concilio Lateranensi, ne Clerici ordinarerentur absque titulo, saltem patrimonij, scilicet ne in opprobrium cleri mendicare cogerentur. Sed hoc decreto non est restituta vetus disciplina, quæ Clericos per manuum impositionem suis Ecclesiis addicebat. Separatio ista & discretio ordinationis ab Ecclesiæ seu beneficij collatione & pinguisimorum reddituum copia, novas in jus canonicum regulas inexit antiquo juri prorsus incognitas, de beneficiis acquirendis, conservandis, & amittendis, quæ ferè utramque paginam novi juris faciunt. Matrimoniorum impedimenta novis interdictis ad tuendam honestatem publicam introducta, & revocata ad solam Ecclesiam earum causarum cognitiones, & cognitionum, quæ hac de re habentur, adstrictus

forensibus formulis ordo, novam juri canonico materiam subministrarunt. Excommunicationum infligendarum, & penitentiarum publicarum, quæ antiquo jure vigeant, temperatus jure novo rigor, novis constitutionibus explicandus erat. Non omittendæ sunt multiplices monachorum species, & religiosarum domuum diffusa per Europam multitudo, quæ novis regulis, & institutis, Pontificum curam ad se traxerunt. Quin & indultæ monasteriis aut canonicorum Capitulis exemptiones ab Episcoporum jurisdictione, & privilegia varia illis concessa, varias causarum figuras à Pontificibus disceptandas præbuerunt. Quæ omnia si quis accuratè expendat, non adeo laborabit de discrimine antiqui juris & recentioris, quod rerum & negotiorum varietas ab invitis Pontificibus pro utilitate reipublicæ Christianæ extorsit. Itaque eo statu res Ecclesiæ nunc positæ sunt, ut si quis de absoluta & integra restitutione juris antiqui & novi abolitione contendat, perinde agat ac si imperiorum inveteratorum administrationem ad eam formam revocare velit, quæ in ipsis regnorum initiis obtinebat. Hinc etiam sequitur necessariam esse hodie Decretalium cognitionem iis omnibus qui juris canonici peritia censeant velint, ea tamen lege, ut antiqui juris cognitio non deseratur, quo vitio laborarunt superiora aliquot sæcula. Quod ab auctore librorum *de hierarchia subcaelesti* hæc verba expressit anno millesimo quadringentesimo sexto: *In Ecclesia Græca multi sunt Canoniste, id est, scientes canones universalium & generalium Conciliorum; in Latina, nulli sunt Canoniste, sed multi Decretaliste.*

V. Eo tamen tendere videtur Lefchasserijsententia. qui veram Libertatem Ecclesiæ Gallicanæ antiquo jure metitur, quod curiarum decretis in usum paulatim revocari debere contendit. Nos verò, qui veteres laudamus, nostris tamen annis utendum esse censemus, & Libertatem in recto antiqui & novi juris usu constituimus, necessariasque nostro sæculo Decretalium definitiones, quæ novis negotiis prospexerunt, non absque manifesta ratione existimamus. Non alia mens est aut B. Ludovici, aut Caroli V I. & totius Ecclesiæ Gallicanæ, cum libertatem Ecclesiæ in *jure communi* versari contendunt. Antiquos enim canones & jus commune intelligebant quod Gratiani Decreto & Decretalibus erat comprehensum. Id manifestè probatur, non solum ex eo quòd vetus codex canonum illis esset incognitus, sed etiam è Concilio Constantiensi. Etenim sessione xxxix.

cum de fidei professione à Papa edenda caveret, non solum octo Concilia Oecumenica ab illo conservanda decernit, sed etiam Lateranense, Lugdunense, & Viennense. Quare seculo Caroli VI. Conciliorum generalium nomine, Ecclesia Gallicana non solum vetera, sed etiam recentiora illa intelligebat. Enimvero in Gallia, quod ad disciplinam attinet, decretalium constitutis locum damus, cum bona Romanorum Pontificum venia, quæ nostris rebus & utilitati publicæ accommodatæ sunt, id est, omnibus ferè, paucissimis exceptis.

VI. Sanè dissimulandum non est, eam quæ jure divino Episcopis quasita est Ecclesiæ administrationem, nullis decretalibus ablatam fuisse; quamvis potestatis illius exercendæ modus variis constitutionibus variè pro temporum ratione præscriptus fuerit. Itaque si ea tempora incidant ut regendæ Ecclesiæ necessitas Episcopos à regulis recentioribus discedere cogat, nihil vetat quo minus jus naturale & divinum, omisissis formulis quæ jure novo præscriptæ sunt, locum habeat. Exempli causa; si sedis Romanæ vacatio per multos annos protraheretur, si hostium armis obfessa teneretur itinera, ita ut securè Romanus Pontifex adiri non posset, aut si qui alij similes aut graviores casus inciderent, jure divino aut antiquo illo jure ecclesiastico administranda esset Ecclesia.

fellitur: & verus sensus illius canonis exponitur, restituta interpunctione.

VI. Leo approbare noluit canonem xxviii. quod contrarius esset canonibus Nicænis. Dux regule elicitæ ex epistolis Leonis. Prima, nullos esse canones adversos Nicæna Synodo. Secunda, Summum Pontificem esse custodem canonum.

VII. Leo decernit irritum hunc canonem, eo nomine, quod sit contrarius Nicæna Synodo.

I. **S**OLET à plerisque pragmaticis hoc ferè præcipuum constitui Libertatis Gallicanæ theorema, Concilium Oecumenicum superius esse Summo Pontifice, unde sequatur nihil à sedis apostolicæ Præfulibus tentari posse quod synodorum generalium definitionibus adversetur. Invidiosam quæstionem fecit nimium partium studium. quod si abesset, vexatissima illa contentio facilè componi posse videretur. Scio quid Theologi Parisienses constanter professi fuerint in Concilio Constantiensi, Germanis auspiciis, quod omnes Ecclesiæ Patres tunc amplexi sunt, in unum conspirantibus omnium Episcoporum & Nationum votis. Scio quid Basileensis Synodus, quæ, paucis exceptis, omnes ferè Occidentis Episcopos continebat, de hac re decreverit, quidque à Gallicanæ Ecclesiæ Theologis passim doceatur. Attamen si cum bona Magistrorum venia, id quod sentio liberè profiteri liceat, existimo Libertates Ecclesiæ Gallicanæ hoc axiomate non omnino niti. Qui Romani Pontificis odium in has libertates concitant, id præcipuè urgent, eas alia ratione constare non posse, quam apostolicæ sedis dignitate in eo maximè immunita, quod Pontifex Concilij Generalis auctoritati subjiatur. Attamen hæc sententia, etsi in Schola Parisiensi & ceteris hujus regni Academiis certissima habeatur, in foro apud nos non disceptatur; qui Libertates perinde tuemur, si de Concilij Generalis novis Decretis, ac si de Romani Pontificis Constitutionibus agatur. Quinetiam receptos mores & consuetudines Ecclesiæ Gallicanæ, nostro usui commodas, adeo retinemus, ut etsi canone Concilij Generalis destituamur, quo illæ firmatæ sint, tamen ab iis nobis discendum esse non censeamus. Quare non est quod hæreamus in ea regula, quæ Romanis stomachum moveret, & quæ rebus nostris non prospicit ut par est. Fruatur Summus Pontifex aut æquo jure cum Conciliis Generalibus, aut superiori. Illud unum in foro expendetur, an nova constitutio vel novum rescriptum rebus Gallicanis consulat, aut noceat. Si receptos canones vel receptos mores infringat aliquo pacto, ejus ratio non

T ij

C A P V T V I I.

Synopsis.

I. Confutatur communis opinio, quæ docet præcipuam Libertatum regulam hanc esse, ut Concilium Oecumenicum superius Romano Pontifice dicatur. Quamvis hæc sit Schola Gallicana sententia, non est una ex Libertatibus Gallicanis. In foro perinde est, si Summus Pontifex æquo vel superiori jure cum Conciliis utatur. Vbi id tantum expenditur, an nova rescripta noceant Ecclesiæ Gallicanæ.

II. Canonum executionem ex pollicitatione exigimus. Pontifices Romani canones non posse infringi docent factis & scriptis; ut Innocentius I. in causa Chrysothomi.

III. Zozimus in causa Arelatensis Episcopi, & in epistola generali. Et Bonifacius I.

IV. Sed præcipuè Leo, in reprobatione canonis xxviii. Synodi Chalcedonensis. Hujus quæstionis, quæ illustris est, status constituitur. Secundus dignitatis gradus delatus Episcopis CP. à secunda synodo. Quo usi sunt in Oriente, ut probatur variis testimoniis, è C. Th. & synodo Chalced. Solvitur objectio petita è rescripto Theodosij, de Flaviano.

V. Nec administratio nec ordinatio Dioceseon Asiæ & Pontice tributa est hoc canone; sed usui, in quibusdam Ecclesiis. Canon xxviii. expensus, & sententia viri eruditi circa ejus explicationem, quæ re-

Fide Doctorem in
qualitate finali
de sacramentis
Actuipis.

Der. M. L. G.
c. 11. 09.